

Şehrin Mafızası

YeniGün GAZETESİ'NİN
ÜCRETSİZ KÜLTÜR-SANAT İLAVESİDİR

CİLT: 8 • SAYI: 21

HAZIRLAYANLAR: SADIK GÖKCE - ANUŞ GÖKCE

21 EKİM 2026 ÇARŞAMBA

BAZI EDİPLERİMİZ VE YEMEK KÜLTÜRÜ

BAZI EDİPLERİMİZ VE YEMEK KÜLTÜRÜ

Giriş

Yazar/ediplerimizin hayat hikâyelerini yahut eserlerini gözden geçirdiğim bazılarının belirli tutkuları olduğunu görürüz. Bu tutkulardan birisi de yemek yapma ve yeme tutkusudur. İnsanoğlu da böyledir. Kimi insan yemek yapmayı, kimisi de yemeği sever. Çok azı da hem yapmak ve hem de yemek keyfini sürer. Ayrıca kimi yazarlarımız bunu eserlerine de taşımıştır. Bu durum bazıları için hayatın bir parçası haline gelmiştir. Özellikle evinde çok yemek pişen ve daha çok dışarda (lokantada)yiyecek kişiler bundan uzak kalabilmişlerdir, Moliere'in meşhur bir sözü vardır: "Yemek için mi yaşamalı, yaşamak için mi yemeli" gibi. "Can boğazdan gelir" deyimini de burada hatırlanmalıdır.

Bu konuda ilk adını anacağımız kişi ünlü yazarımız Ahmet Midhat Efendi'dir...

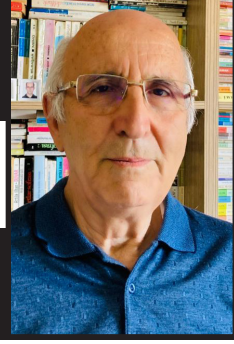
Ahmet Midhat ve Yemek

Ahmet Midhat'ı verimli bir yazar olarak biliriz. Ona bir sıfat yakıştırmak istesek, obur yazar demek mümkündür. Bu, yazı, yani eser üretmesinden dolayıdır. Oğlu Kâmil Yazgıç'ın anılarında¹ yüksek çalışma temposuna yönelik bir hayli bilgiler vardır.

Öte yandan Serveti Fünun şairi Tevfik Fikret, Rûbab-ı Şikeste'sinde onun için "Yalnız koca bir fem/ Bir dağ gibi adem" diye boşuna dememiştir. Burada söz konusu olan Ahmet Midhat Efendi'nin cüsseli bir kişi olduğudur.

Gerçekten Ahmet Midhat, fizik olarak iri yapılı bir yazarımızdır. Onun yemek iştihâ da heybetli boyu ile müteneşiptir. İştahlı iştahlı yemek yerken, "Ben bu bol iştihâ, yazın dağlarda, su başlarında geçirdiğim zamanlara borçluyum. Çünkü müessir iştihâ ilâcı, yani

MUSTAFA ÖZCAN

en keskin hardal, bol ve temiz hava ile iyi sudur!!" der.

Oğlunun verdiği bilgiye göre et yemeklerini sevmez Ahmet Midhat Efendi. "Et yerken kendimi sırtlan sanıyorum" der. Fakat hamur yemeklerine bayılır, pilavı sever ve pilavdan bahsederken daima şu cümleyi söyler:

"Yemek de tıpkı insan gibi, ikisinin de yumuşağı sevilir". Daima yediği şeylerden birisi, pekmezle pişirilmiş ve üzerine bol bol ceviz ekilmiş bal kabağıdır. Bunu yerken gülümser ve "Şu insanlar ne tuhaf?" der. Dünyanın en lezzetli şeyinin ismini, bazen dünyanın en yavan şeyine takarlar. Meselâ bir takım tatsız budalalara, makamı hakarette "Balkabağı" denilmesi gibi.

Ahmet Midhat'ın suyu çok içtiği bilinmektedir. Onun su bardağı yarım sürâhi su alabilecek kadar kocamandır. Neşeli bir zamanında sırasını bulup, çocukları, bardağın büyüklüğünü gösterince, davudî bir sesle kakhaha savurur ve şöyle dediği nakledilir: "Tabii... Herkül kadar adam da suyunu bülbül çanağından içmez ya?"..

Ahmet Midhat'ın bir başka özelliği de iyi bir amatör aşçı olmasıdır. Arada sırada evde özenip mutfağa girdiği ve böreği, pilavı ve daha bazı sevdiği yemekleri, Bolulu aşçılara taş çıkartacak kadar nefasette pişirdiği ifade edilmektedir. Sütçülükle de meşgul olan Ahmet Midhat'ın sevdiği gıdalar arasında sütü de ek-

¹ Tan gazetesi, Sayı:1624-1659, 9 Şubat-15 Mart 1940, s.2

İÇİNDEKİLER

• BAZI EDİPLERİMİZ VE YEMEK KÜLTÜRÜ
MUSTAFA ÖZCAN

• TÜRK HALK HEKİMLİĞİNDE GÖBEK DÜŞMESİ
HALE GÜRBÜZ

• ŞİİRLE DÜŞÜNMEK
PROF. DR. FIRDEVŞ GÜNEŞ

• VEFA
ANUŞ GÖKCE

lemek gerekir.

Ahmet Hamdi Tanpınar, edebiyat tarihinde, "O, Obur hikâyesinin sahibidir" (...) O hiç olmazsa iştahlı görünen adamdır. Yemek, yemeğin hazırlanışı, çiğ malzemeye varıncaya kadar onun için mühim şeylerdir. Ve bu iştah bir dev iştahıdır. (...) Okuması, yazması, bol konuşması hep bu nispet ölçüsüzlüğü içindedir." (s.452)

Ahmet Midhat Efendi, alafrangalık konusunu eleştirdiği **Felatun Beyle Rakım Efendi** romanında alafanga yemek ve yiyeş üstünde durur. Felatun Bey, Mustafa Merakî Efendinin oğludur. Mustafa Merakî Efendi konağına kabul ettiği Mehmet adlı bir genci alafrangalık konusunda terbiye eder, eğitmeye çalışır. Bir gün "Mehmet! Beyefendi ne yapıyor?" deyip de Mehmet'ten "Çorba içiyür" cevabını alınca hemen tembihte bulunur: "Oğlan öyle söyleme ona alafangada sopa yiyor" derler demiş ve Mehmet de buna itiraz etmiştir: "Hayır efendim! Allah göstermesin! Sopa yediği yok çorba içiyür" dediği halde "çorbanın ismi sopadır, bunları birer birer öğrenmeli" diye ona bir nasihat vermiştir. İşte anlayınız ki Mehmet dahi yavaş yavaş alafanga olacaktı. Nasıl olmasın ki ya da olmamak mümkün değil. Zira Büyük Efendi neyse Küçük Bey de Fransızcadan başka bir şey söylemez. Sütlu kahve isteyeceği aman "kafe ole" diyor. Mehmet ise bunu "Kavala'dan başlayıp evvelce öğrenmiş olduğu karyola kelimesine kadar tatbik ede ede ister istemez belliyor. (**Felatun Beyle Rakım Efendi**, s.16).

Tevfik Fikret'e gelince

Hikmet Feridun yıllar sonra Tevfik Fikret'in eşini ziyarete gider. 27 yıl birlikte yaşadığı Fikret'i anlatırken, Aşçıyan'ın tarihi hakkında da bilgi verir; planını ünlü şairin çizdiğini söyler. Ayrıca kocasının hususiyetlerini anlatır şöyle der Fikret'in eşi:

Bilmediğiniz birçok hususiyetleri vardır. Meselâ dünyada onun en çok sevdiği şey bir bardak buzlu su idi. Buzlu suyu, soğuk suyu hiçbir şeye değişmezdi. Kışın en soğuk günlerinde bile suyun kendi soğukluğunu kanaat etmez balkona testi koyardı, soğusun diye. Bir de testi merakı müthişti. Testiyi son derece severdi. Su soğuttuğu için. . . Billhassa güllere baylırdı. Sigarası, içkisi yoktu. Kendisine likör

bile içiremediler. Boğazına fevkalâde düşkündü. Güzel yemeği pek sevdiğinden aşçısını en mahir Bolulular arasından seçerdi. Buzlu hoşafa, buzlu kompostoya, billhassa buzlu vişne kompostosuna baylırdı. Sonra böreği pek severdi. Geceleri yemiş yemeye baylırdı. Yatağından kalkıp yemiş yediğini bilirim. Hiç hesaba aklı ermezdi. Hayatında yediği ekmeğin, etin okkasının kaçta alındığını hiç bilmemiştir. "Han-ı Yağma" şairinin ekmeğin fiyatı hakkında fikri bile yoktur.²

Bol Baharatlı Yemekler Yiyen Ahmet Haşim

Fikret Adil, Ahmet Haşim'i anlattığı yazısında onun bazı özelliklerinden bahsetmektedir. Onun gözünde Haşim'in hayatta duyduğu mahrumiyetlerden en kuvvetlisi kadınsızlık olmuştur. Haşim, kendisinin çirkin olduğuna kanidir. Hâlbuki Haşim çirkin değildir. Gerçi yüzünün ve vücudunun bazı çizgileri muntazam değildir ama bir değil, birçok kadınları çekecek kadar dikkate değer bir erkektir. Hulâsa, o, Ahmet Haşim'dir, fakat bunun farkında değildir. Özgüveni eksiktir. Gültünç olmaktan korkmaktadır.

Fikret Adil, kendisini en son dakikada, Alman hastanesinde yattığı odada görmüştür. Açık pencerenin çerçevelediği bir bahçe manzarası arasında yeni boyanmış bir bina görünür. Haşim, "Bu boya, bana üstleri cilalı şekerleri hatırlatıyor ve gidip onu yalamak, yalamak istiyorum. Geceleri rüyalarım pilav dağları giriyor... Beni tedavisizlikten değil, açlıktan öldürecekler galiba?"

Gerçekten de zaaflarından biri budur. En tahammül edemediği şey fena yemektir. Bu sebepten en aziz dostlarını çekiştirir, kendisine iyi bir yemek ikram eden düşmanını bile affedebilirdi. Dünya nimetlerine bu kadar bağlıdır.³

Yusuf Ziya Ortaç da buna benzer tespit ve açıklamalarda bulunmuştur. Bir gün, onu, evinden alıp Alman Hastanesine götürürler. Yatağından çıkmış, giyinmeye gitmiştir. Yarım saat geçmiş ama bir türlü gelmemiştir. Merak ile odaları dolaşırlar. Yok. Bir de bakarlarsa ki Haşim, mutfakta. Akşamdan kalma domatesli pilav tenceresini kaşıklıyor!

-Haşim... Ne yapıyorsun Haşim!...

deyince hüzünlenir, mahzun mahzun boynunu bükür. Bundan sonrasını Yusuf Ziya şöyle

² Hikmet Feridun Es, "Bayanlar Diyor ki...", **Akşam**, Sayı:5973, 6 Haziran 1935, s.5/12

³ Fikret Adil, "Ahmet Haşim'i iyaret", **Haber Akşam Posası**, Sayı. 3687, 9 Haziran 1942, s.2

anlatır:

-Burak Yusuf Ziya, nasıl olsa hastanede tuzsuz kabak haşlamasından başka bir şey yedirmeyecekler!

Sonra acı acı gülmüştü:

-Ve nasıl olsa öleceğim, bari ağız tadıyla öleyim” (**Portreler kitabı, s.98**)

Yemekte Bir Kavga

Yahya Kemal hakkında Yusuf Ziya Ortaç, anlattığına göre Abdullah Efendi lokantasında (dönemin sayılı lokantalarından birisidir), bir gün Yusuf Ziya Ortaç’ın masasına gelmek lütunda bulunur. Sevinerek ayağa kalkar, yerini verir ve Ortaç’ın kendisi de karşısına oturur. Yahya Kemal, “Ne latif adamsın Yusuf Ziya” diye iltifat eder. Pek keyifle bir yemek yerler. Yusuf Ziya onun şiirini över. Ünlü şair bu sözlerle sevinir. Ama sofradan dargın ayrılırlar. Çünkü yemek sonunda Yahya Kemal’in davranışına kızar,

Şöyle anlatır Yusuf Ziya: (Yemek sonunda masaya küçük bir bakır tas getirtmiş ve ağından çıkardığı takma dişleri karşımda yıkamaya başlamıştı. Suların üstünde yemek kırıntıları yüzüyordu. Midem burkularak koptu sandım. Belki biraz hırçın:

-Yahya Kemal, bunu yapmaya hakkın yok, dedim...

Mağrur ve öfkeli haykırdı:

-Bir daha benimle oturmazsın.

-Ben de aynı sesle bağırdım:

-Benimle oturan sensin!

Kalktı, gitti, darıldık. (**Portreler, s.140-141**)

**

Abdülhak Şinasi’nin Mizacı

Abdülhak Şinasi Hisar’ın mizacını bilmeden bazı şeyler tam anlamıyla kavrayamayız. Sözleşisi Ankara’da görevli iken (1931) de öğle ve akşam yemeklerini hemen her gün o zamanlar Ankara Palas’la birlikte başkent tek modern lokantası olan Karpiç’de yer. Yaşar Nabi’nin belirttiğine göre çok kere eviyle lokanta arasındaki iki kilometrelik yolu ağır ağır yürüyerek, doktorların hareket tavsiyesini yerine getirir. Büyük bir iştahla yediği yemekler, hayattan aldığı hemen tek zevki teşkil eder. Hayli uzun zamanını yemeğe ayırır. Karpiç’te büyük bir itibarı vardır. Karpiç görevlileri, başta patronu olmak üzere herkes ona saygı gösterir. Kendine mahsus belli bir yerde masası vardır. Yemeğe gelmediği zamanlar bu masa boş kalır, kimse oturtulmazdı. Yaşar Nabi, devamlı ısrarları üzerine onun masasında

birlikte çok yemek yediklerini söylemektedir. Her garsonu beğenmez. David adlı garsonun kendisine hizmet etmesini ister. David onun huyunu mizacını iyi bilmektedir.

Hiçbir çiğ meyve ve sebze yemez. Hatta bu nesnelerin bir garsonun elinde yanından geçirilmesine bile sinirlenir. Bir defasında bir sepet dolusu, nefis meyvelere bakarak, “böyle zararlı maddelerin lokantalarda halka yedirilmesine belediyenin nasıl izin verdiğine şaşırdığını söyler”. Önüne gelen tabak ve bardakları iyice gözden geçirir, kimisini değiştirir, yeni gelenleri peçetesiyle siler. Ona getirilecek her şeyin, mikrop lu olduğundan şüphe ettiği için, musluk suyuyla değil, kaynamış suyla yıkanmış olması şarttır. İçinde meyve olduğu için, meyveli pasta yemez. Taze meyve ve çiğ sebzeden sağlayamadığı vitamin ihtiyacını yelek cebinde taşıdığı ufak bir şişeden çıkardığı tabletlerle karşılamaya çalışır. Bindiği taksileri kontrol eder, bir keresinde böyle bir taksiden ayva kokusu geldiği için şoföre çok kızmıştır. Bu meyve düşmanlığı onu bazen manav dükkânının önünden geçmemek için yolunu değiştirmesine sebep olmuştur. Böyle bir mizacı bulunan yazar, yabancı evlerde yemeğe kalmak istemez, çağrıları reddetmek için türlü sebepler icat eder. (**Fahim Bey ve Biz** Önsözü, Yaşar Nabi, yazmış, 1966) Taha Toros da **Mazi Cenneti I**, adlı eserinde Abdülhak Şinasi Hisar’ın temizlik düşkünü olduğunu söyleyerek, onun bu yönünü ayrıntılı bir şekilde anlatmaktadır. (s.80-81)

**

Refik Halit Karay ve Yemek

Refik Halit’in ikinci eşi Nihal, yemek yapmayı sever. Hatta güzel yemekler yaparak romanının zaten mevcut olan yemek zevkini arttırdım diye övünür. Artık hiç lokantada yemek yemediğinden bahseder. Refik Halit, aslında ev işlerine yardım eder. Sabahları eşinden önce kalkıp kahvesini hazırlar. Nihal Hanım sokağa çıkması icap edince mükemmel yemek yapar. Romancı Refik Halit, bu konuda şöyle demektedir:

“Hemen herkes yalan yanlış yemek bildiğini söyler. Fakat ben bu işi cidden iyi yaparım. Hatta size bunu şimdi tespit etmek isterdim ama biraz rahatsızım. İnşallah başka zaman...” (Sermet Sami Uysal, **Eşlerine Göre Ediplerimiz, s.51**)

Nihal de eşinin midesine son derece düşkün bir insan olduğunu, güzel yemeklerden zevk

aldığını belirtmektedir.

Öte yandan Refik Halit'in "İzzeti Nefis Meselesi" başlıklı bir yazısı vardır. İzzeti nefis uğruna bir yassı kadayıf meselesi geçer başından. Daha çocuktur. Ama bütün hayatını etkiler. Hemen hemen ömrü bu tatlı meselenin acılığı ile dolmuştur. Hatta siyaset, politika sahnesindeki yanlış tavırlarını da buna vermiştir. Bir gün, sofrada yassı kadayıfı tabağına koyarken, nedense "Ben onu sevmem, yemem" demiş bulunur. "Peki, olur al!" derler ve hiç ısrar etmezler. Etmezler ama iki dakika sonra yüreğine bir perişanlıktır çöker, gözünü tabaklardan ayıramaz. Bol cevizli, koyu tatlısı, ibrişim gibi püskülleriyle yassı kadayıf gözünde daha bir güzellik kazanır. Fakat vazgeçtim, yiyeceğim de diyemez. Daha doğrusu buna izzetinefsi izin vermez. Yutkuna yutkuna oradan hüznü dolu çıkar gider. Aradan beş on gün geçer. Bu sefer de tabağına yassı kadayıf koyacak olurlar. Kardeşi(biraderi) Refik bunu sevmez ve yemez! der. Diğerleri de "sahi... Yemez!" diye tekrarlar. İzzetinefsi yine galip gelmiştir. Dönüp de vazgeçtim o zaman böyle söyledim ama şimdi yiyeceğim diyemez. İşte o tarihten sonra ismi, "yassı kadayıfı yemez"e çıkar. Bu olay son zamanlara kadar, evi barkı ayınlıncaya kadar sürer ve yazara yassı kadayıfı yemek nasip olmaz. Yutkunur, durur ama el uzatmaya cesaret edemez. **(Hikmet Münir Ebcioğlu, Kendi Yazılarıyla Refik Halit s.110-111)**

*

Refik Halit Karay'ın öz Türk yemeklerine dair bir yazısında ilgi çekici tespitler vardır. Yazının babası, karlı bir kış sabahı "Bir tarhana çorbası pişirseniz" deyince, öğlen sofraya o çorba konur.

Refik Halit'e göre İstanbul tarhanadan yüz çevirmeye başlamıştır. Bunun sebebi, ev kadını, ev kileri, ev sevgisi, ev yemekleri merakının azalmasıdır. Oysa aileler, yaz ortasında kara kışı düşünürler, kışın, ılık dumanı ile odanın havasını süsleyecek, sofranın keyfini getirecek tarhana çorbasına yazdan hazırlanılır. Yazar bu hazırlıklara, yazısında uzun uzadıya yer vermiştir. Ayrıca kış gelince evde sık sık "Bir tarhana çorbası içsek!" şeklindeki sözleri duyduğunu belirtir.

Refik Halit, tarhana çorbasının yanında karlı günlerde yenilen keşkekten de söz eder. Yapılışını anlatır, besin değerini ve insan mide-sindeki tesirini vurgular ve Türk Galip'in di-

vanında keşkeği överken Kastamonu diliyle şöyle dediğini yazar

Gaşığu al, yürü, yi, çok güzel aşdı geşgek
Alayuna yimeğin doğrusu başdı geşgek
(GAlüba) hevre gibi ben zabah ahşam yuda-
run

Gullaca, nazlu aş, kökden adaşdı geşgek!

Refik Halit Karay, keşkeğin, karnının üzeri-ne değil, midenizin içine dolan bir yün kuşak tesiri yaptığını, vücudunuzun ısındığını söyler. "Eskiler, üstlerine kürk giymesini bildikleri gibi içten de ısınmanın yolunu pek iyi bulmuşlardı" diye eskilere göndermede bulunur. Daha sonra mantıya geçer. Mantıyı halis muhlis bir Anadolu yemeği olarak nitelendirir. Ankara ve Çorum bölgelerinde en özenil-mişi, en çeşnilisi ve en çeşitlisinin yapıldığını bildirir. Kuru su, kızarmış, et suyu ile yumu-şağı, yoğurtla yumuşatılmış, içleri kıyma ile doldurulmuş bu mini mini yüksük büyüklü-ğündeki hamur parçaları, o kadar biçimli ve zarif bir şekilde tutturulmuştur ki, Türk kadı-nın bir anda yenip yutulacak bir yemeğe ver-diği emeği takdir etmemek mümkün değildir. Kısaca mantı da sayılı bir kış yemeklerinden biridir. Midede yavaş yavaş, fakat ağırlık vermeden erir, uzun zaman dayanır, sıcaklığını ek-siltmez, vücudu ısıtır.

İşkembe çorbasına gelince: Yazar bunun vaktiyle zengin konaklarında yapıldığını bilir. Onlarda işkembeden değil, hindi boynundan yapıldığını ifade eder. Ve büsbütün başka bir ince çeşni aldığını hem tadının arttığını hem de kabalığının, bayağılığının gittiğini belirtir. Ancak bunun kaç tane hindiye keserek yapıldığını söyleyemez. O zaman aklından böyle bir soru geçmemiştir. Çünkü "üzümünü yiyip bağıni sormadığımı devirlerde idik" demektedir.

Sıra kapuskaya gelmiştir. Refik Halit Karay, en çok küçük evlerde piştiğini, kırmızı biber-lisinin ağzı yaktığını ama kış yemeklerinin ilk sırasında yer aldığını söylemektedir. Kapuska, yemek meraklısı büyük evlerde başka türlü yapılır. Ona göre iri baş bir lahananın, şeklini bozmadan içini ustalıkla oymak gerekir. Bir kısmını çıkarıp yerine yağlı et parçaları yahut pastırma dilimleri konulup kapatılır. Güvecin ağzını da hamurlayıp küllü ateşte ağır ağır, tı-kır tıkır saatlerce bırakılır. Zamanı gelip de açılınca ne lahananın lahanalığı ne pastırmanın pastırmalığı kalmış, ortaya enfes bir kapuska çıkmıştır.

Refik Halit, eriştenin ortadan kalktığını ifade eder. Yeni nesil bayanların pek bilmediği bir yemektir. Oysa erişte, süt ve yumurta ile yoğurulup açılmış ve biraz da irmik karıştırılmış hamurların şerit eninde, nihayet serçe parmak boyunda kesilmiş, yine güneşte kurutulmuş şeklindedir. Türk makamasıdır. Refik Halit, onun bir de fırınlanmış şekinden bahsetmektedir. Pilava ayrı bir çeşni vermesi için pirinç pilavına karıştırıldığını belirtmektedir. Şöyle kesin bir hükmü vardır yazarın: "Anadolu kasabalarında eriştesiz ev yoktur." ama günümüz hanımları paketlerdeki makamalara yönelmekte ve erişte ile uğraşmak istemektedir. Oysa hem masraf hem lezzet hem besin hem de onurlu, hünerli ev kadınlığı bakımından aradaki farkın büyük olduğu vurgulamaktadır. Yazısını ise tarhana, mantı, erişte yapanların övünmelerini, yapabilenlerin kocalarının övünmesini, yiyeceklerin övünmesini tavsiye etmektedir.⁴

Reşat Nuri, ufak marangozluk işleri, elektrik tamiri gibi işlere eli yatkın bir insandır. Canı istediği zaman gayet özel yemekler pişirir ve bununla âdeta dinlenir. (Eşlerine Göre Ediplerimiz, s.42) Nurullah Ataç'ın böyle bir becerisi yoktur ama o da ünlü politikacı Kasım Gülek'in mükemmel yemek yaptığını belirtir. Ataç, onu evde kalmış kızlara benzetir ama kendisini de çok sevdiğini ifade eder. (Eşlerine Göre Ediplerimiz, s.119) Oktay Rifat ise bu konuda çok beceriklidir. Eşinin ifadesine göre mutfağa seyrek girer. Bir iki defa midye pişirmiştir. Eşi "bunun için bayıldım" der. Ayrıca Oktay Rifat'ın "mayonez"i meşhurdur. (Eşlerine Göre Ediplerimiz, s.182)

Musahipzade Celâl'in Tarihî Bir Piyesi'nden
Musahipzade Celâl de tarihî oyunların birinde, **(Bir Kavuk Devrildi'de)** Kapalıçarşı esnafından tezhipçi Revnakî'nin oğlu Nevres ile halasının kızı Nesime nişanlıdır. Nevres'in eniştesi olan Hayret Efendi ise padişahın saksoncubasıdır. Hayret Efendi'nin yalısında düzenlenen bir zevk âlemi sırasında misafirler ağırlanır. Bu eğlence sırasında Hayret Efendi'nin Sadrazam olduğu haberi gelir. Eğlence-de(ziyafette) Pertev ile Neşati arasında şöyle bir konuşma geçer:

"Neşati: (...) Pek yorulmuşum, daha mutbağa, kilere bakamadım. Vekilharç ne yaptı acaba? Pertev: Mutbağa altmış hindi, on baş koyun,

yüz yirmi tavuk, seksen güvercin, üç yüz piliç geldi.

Neşati: Bu kadarlık şeyle bunca misafir ağırlanır mı? Ee... kilere ne geldi?

Pertev: Yirmi beş lenger kaymak, on altı küfe yemiş, meze, öte beri...

Neşati: Eyvah vekilharç ne halt ediyor? El âlemi açlıktan mı öldüreceğiz. İşe ben başlarında olup bakmazsam böyle olur. Haydi git tertibata dikkat et. Biraz dinleneyim, ben de geliyorum." **(Bir Kavuk Devrildi, s.32)**

Aynı kitapta bir başka eğlenceden(cümbüşten) bahsedilmektedir. Bu, Mirgün'de, Lüzcizadelerin yalısındadır. Neşati bu eğlencede bulunur. O eğlenceden ziyade ziyafetle ilgilenir. Iş ü işretle değil de ziyafetle ilgilenir daha çok. Yiyeceklerin sayısını bilemeyecek kadar çoktur. Kemiksiz piliç püryanları, av etiyle doldurulmuş tavuk kızartmaları, zara kıvrırcığı etinden kuşbaşı doğranmış tandır kebabları, şiş kebabları, bıldırcın güveçleri, kısaca on dört türlü et yemeği, balıkların envai, çini tabaklar içinde baklavalar, sarıgı burmalar, samsalar, revaniler, bülbül kâseler içinde keşkülü fıkaraklar, tuzsuz şamfıstığı ile ezilmiş kaymaklı kayısı, turunc suyu ile dondurulmuş elmasıyeler, böreklerin envai, fincan börekleri, püf börekleri, alt üst börekleri, çırcır börekleri, dilber dudakları, vezir parmakları, mafişler, hurma tatlıları, turtıl baklavaları, Şam baklavaları, cendere baklavaları dikkatini çekmiştir. Neşati, yiyenin, içenin hesapsız olduğunu söyler. **(Bir Kavuk Devrildi, s.20-21)**

Münir Süleyman Çapanoğlu'nun Yazdıkları

Münir Süleyman Çapanoğlu, evlerinde, aşçısı, yamağı olmasına rağmen mutfağa giren, yemek pişiren meraklılardan bahseder. Bunların içinde vezirler, paşalar, kazaskerler, kısıcası sosyal statü bakımından bir hayli yüksek mevkilerde bulunan insanlar vardır. Bunlardan bazılarının meşhur bir aşçıdan daha usta olduğunu, yufka açıp tatlı yaptığını ifade eder. Ailesinden söz ederken de babasının dostlarından bir Arif Bey'i tanıtır. Harika süzme pilav yaptığını, baklavasının ağıza alır almaz eridiğini belirtir. Yine babasının bir bostan patlıcanı yaptığını, lezzetine doyum olmadığını söyler, hatta bu yemeği şöyle tarif eder:

"Büyükçe patlıcanı oyar, yağda kızartır, içine piliç, onun içine bıldırcın, bıldırcının içine de serçe kor, fırna verirlerdi. Artık düşünün bu

⁴ "Karakışta Öz Türk Yemeklerine Dair", Tan, Sayı: 2257, 30 Teşrin 1941, s.2/4

nasıl yemek olur. Bunun gibi daha çok nefis yemekler yapardı. Evde aşçımız varken kolunu sıvar, mutfığa girer, yemekleri hazırlardı.” Öte yandan neredeyse ev halkından saydıkları üstat yazar Ahmet Rasim’in, babasının fasulye yahnisine bayıldığını söyler. Hatta “Haydi Süleyman mutfığa... Yahni isterim” dediğini belirtir. Yine yazarın dostu, Osman Saim İlkbasan da çok güzel yemek pişirir; dolması, pilavı çok meşhurdur. Hele güveçte pastırmalı bir fasulye yapar ki yemeğe doyulmaz.

Münir Süleyman, aslında yemek seçmez. Boğazına düşkün bir insan değildir. Ne bulursa yer. Söylediğine göre yalnız bir iki yemeğe karşı zaafı vardır: Pilav, imambayıldı ve Çerkez tavuğu. Bu yemeklerin adını duyar duymaz acıktığını söyler. Yazar bu konuda pek çok bilgi vermekte, hatta bu yemeklerin nasıl yapıldığını da anlatmaktadır.

En küçük dayısı Fuat Çürüksulu da Süleyman Çapanoğlu gibi Çerkez tavuğunu çok sever. Büyük kayık tabaklarla sofraya geldiği zaman yüzü güler. Büyük bir iştaha ile yer. Ayrıca evde pişirilen böreklerin tatlıları çeşidi bir hayli fazladır. Yazar örnek de verir: Sultan Reşat’ın baş aşçısının otuz kadar yemek, bunun iki misli de börek çeşidi bildiğini söylemektedir. Yine büyük ailelerde, yeni ve ekâbir konaklarında baş aşçıdan başka dört de yamak bulunur. Yemekler mutlaka bakır tencerelerde pişer. Çünkü bakır tencerelerde pişen yemeklerin daha lezzetli olacağına inanılmıştır. Öte yandan mutfaklarda kazandan başlayarak boy boy tencereler, leğenler, kuşhaneler, tep-siler bulunduğunu ifade eder. Bamyâ mevsiminde, kuşhanelerde istif edilerek pişirilen kıymalı bamyanın lezzetine doyum olmadığı, kulaklı sahanlarda sofraya getirilen kıymalı tatar böreklerini çok lezzetli bulunduğunu, süzme pilavlar, su ve altüst böreklerinin insanın iştahasını kamçıladığını ve bunları yiyenlerin açığında eridiğini belirtir.

Tatlılara gelince: Hanımgöbekleğini, revanile-ri, yoğurt tatlılarını, dilber dudaklarını, sarığı burmalarını, baklavalarını öve öve bitiremeyen yazar, bunlara irmik helvalarını, yumurta sakallı yassı kadayıflarını, bademli, fıstıklı tel kadayıflarını da eklemektedir. Hele kaymaklı güllaçların lezzetini asla göz ardı etmemektedir.⁵

Buraya bir de “çorbaname” şiirini ekleyelim. Çünkü Türk sofrasında Çorbanın ap ayrı bir yeri vardır. Fakir zengin herkesin sofrasında bir çorba olur. Bir bakıma açılış yemeği gibidir. Ramazan yemeklerinde çorba adeta mihamandarlık eder ve çorbalar hakkında manzumeler, kasideler, murabbalar, muhammesler yazmak adettir. Münir Süleyman Çapanoğlu, “laedri” sandığı bir “Çorbaname” şiiri yayımlamıştır. Şiiri buraya naklediyorum:

Kana kuvvet, göze fer, batna cilâdır çorba
İllet-i cua, deva, mahz-ı gıdadır çorba
Sağlara, hastalara aynı şifadır çorba
Ağniya dostu, muhibb-i fikaradır çorba,
Hâslı hâhişle ekle sezadır çorba!

Sahne-i lüpte ağız laabının ilk perdesidir
Her zaman önde yürütür, etame sergerdesidir,
Bence hey batnı beşer, çorba cilâgerdesidir,
Bütün efrad-ı ecanip “supa” perverdesidir;
Âlemin sevgilisi dense be-cadır çorba!

Ramazan’da hele, bin can ile herkes gözler
Daha gündüzden anı, mide-i hâlî özler
Çorbaya dair olur sofrada yağlı sözler
O ise baklavanın râhını durmaz düzler
Öyle bir rahber badihavadır çorba!

Ekşili, terbiyeli başlar ise âhenge
Girişir tab’ı şikem, nağme-i çengâ-çenge
Boyanur kiseye, efkâra göre her renge
Dar boğazlarda girer, girse kaşıkla cenge
O zaman sıtkile muhtaç-ı duadır çorba⁶

Şeyhülmuhammirin Burhan Felek’in Şakası

Şeyhülmuhammirin Burhan Felek ise, en çok imambayıldıyı sever. İbadete düşkün olduğu için sevdiği imambayıldıyı sevdiğini düşünenlere inanmamaları gerektiğini hatırlatır. İmambayıldıyı patlıcana verdiği kaypaklık ve lezzeti dolayısıyla sever. Bundan ötesi laf ü güzafır der. Bu fikirden yürüyerek şakalarını arttırır.

Sözgelişi yalancı dolmayı sevenler, gerçekten nefret edenler değildir. Öyle olsa ona dolma mı, yaprak mı dayanır diye sorar. Kadingöbeğini sevmek zendostluktan kaynaklanmaz. O zaman haremağalarının buna dudak bükmeleri icap ettiğini söyler.

Karıyağın bir operatör yemeği olması; ve-zirparmağını odalıkların sevmesi; dilberdu-

⁵ Münir Süleyman Çapanoğlu, bu yazılan bir dizi halinde, “Oburlar Akademisi” başlığı altında yayımlamıştır. Bkz. **Haber Akşam Postası**, Sayı: 3862-3865, 23-26 Son Teşrin 1942, s.2-3

⁶ “Laedri, “Corbaname”, **Haber Akşam Postası**, Sayı. 3451, 1 Birinci teşrin 1941, s.2

dağının ressamı münhasır kalması; papaz yahnisinin bir kilise taamı sayılması; terbiyeli kereviz pedagogların tayını olması, kızartmalara bencileyen mahcup yaratılıştakilerin rağbet etmesi, elmasıyeyi kuyumcuların yemesi, paçayı terzilerin, söğüşü küfürbazların, kebabı Şişli sakinlerinin hindi dolmasını "Burhan Felek" in, kılıç balığını askerlerin, kalkan balığını istihkamların topatan kavununu topçuların, baklavayı mühendislerin hünkârbeğendiği mürtecilerin, aysıkadın fasulyesini Kadınları Esirgeme Kurumu mensuplarının; akçe armudunu veznedarların; kâğıthelvasını memurların; ketenhelvasını manufakturacıların, ezmeyi şoförlerin; akideyi dindar olanların, kapamayı polislerin sevmesi, yemesi ve başkasına bırakmaması lazımdı. Düşünürseniz siz de bunlar gibi daha ne münasebetler bulursunuz. Hâlbuki bunların hepsi boştur azizim, palavradır. Hepimiz bunları hoşumuza gittiği için severiz, yeriz daha da var mı diye bekleriz⁷.

Sonuç

Ediplerimizin /yazarlarımızın yemek ve sofraya yönelik çok farklı kültürlerimiz vardır. Sanayi toplumu olma yönünde ilerledikçe insanlar yemek ihtiyacını daha çok dışardaki mekânlarda gidermeye çalışırlar. Evden daha çok dış mekânlar önem kazanmaya başlar. Tanzimat edebiyatının en verimli yazarlarından biri olan Ahmet Mithat Efendi buna

güzel bir örnektir. Yemesi, su içmesi, heybetli vücudu ile insana ta uzaktan bile bir fikir vermektedir. Öte yanda Tevfik Fikret'in bu yönünü öğrenirken, toplumdan ne kadar uzakta yaşadığını düşünmek mümkündür. Baharatlı yiyeceklere düşkün olan Ahmet Haşim'in çocukluğu, yetişmesi göz önünde tutulmalıdır. Çocukluğunun geçtiği, yörelerde baharat kullanmanın yemeklerde son derece yaygın olduğu akıldan çıkarılmamalıdır. Münir Süleyman Çapanoğlu, bu konuda en çok bilgi veren bir yazarımızdır. Bolulu ve Mengenli aşçıların nasıl örgütlendiğini bile ondan öğrenebiliriz. Ayrıca bu aşçıların bulunduğu mekânlar, vakit geçirdikleri kahvelere ilişkin de bilgi verildiğini görüyoruz. Konakların aşçı ihtiyacını buralardan temin ettiklerini anlıyoruz. O, bu uzun yazı dizisinde toplumsal hayatımızda yemeğin yerini irdelemiş, hatta bazı meşhur oburlardan da bahsetmiştir.

Refik Halit'e ayrı bir parantez açmak gerekir. Ailede başlayan giderek gelişen izzetinefis meselesinin kendi başına ne işler açtığını bu uzunca yazısında bizzat kendisi nakletmektedir. Yemekler, özellikle Türk yemekleri, karakışta yenilen yemekler hakkında da tatlı ve güzel üslubu ile toplumsal hayatımıza ışık tutmuştur. Bununla yetinmemiş, "kiraza, çiçeğe, şuruba, şerbete dair" görüşlerini açıklayan bir de makale kaleme almıştır.⁸

⁷ Burhan Felek, "Haftanın Şakaları: Neden Severmiş?" *Cumhuriyet*, Sayı: 6907, 7 İkinci teşrin 1943, s.2

⁸ Bkz., *Tan*, Sayı: 1359, 14 Mayıs 1939, s.3-4

ACZİMİN GİRYESİ

Ahmet
Sevgi

خوش کوریلی اول، لکن اونک ده بر صینیری وار
هر شیئی خوش کورمک توپلوم ایچون کار ده کل، ضرر

HOŞGÖRÜ

*Hoşgörülü ol, lakin onun da bir sınırı var
Her şeyi hoş görmek toplum için kâr değil, zarar.*

(Ahmet Sevgi)

TÜRK HALK HEKİMLİĞİNDE GÖBEK DÜŞMESİ

HALE GÜRBÜZ

Insanoğlu var olduğu günden beri uzun ve sağlıklı yaşamak için çok çaba sarf etmiştir. Bu sebeple sağlıklı ve uzun yaşamın sırlarını arayıp durmuştur. Kâh Lokman Hekim gibi ölümsüzlüğün peşine düşmüş kâh Ab-ı Hayat'a ulaşip ölümsüz olmayı düşlemiştir.

Sağlık, bir toplumun refah seviyesinin açık bir göstergesidir ama aynı zamanda toplumda huzuru sağlayan en önemli unsurlardan biridir. İnsanoğlu bilinen tarihî devirlerden bugüne kadar bireyin ve toplumun sağlıklı olması için çaba sarf etmiştir. Bu manada önceki insanların tecrübesi sonraki kuşaklara yol göstermiş ve halk hekimliği denilen bir alan ortaya çıkmıştır. Buna ilişkin uygulamalar ve hastaların tedavisi için yapılan yöntemler ise her dönem ya kuşaktan kuşağa sözlü olarak aktarılmış ya da yazılı hâle getirilmiş ve böylece sağlıkla ilgili geleneksel tedaviler günümüze ulaşmıştır. Sağlık, her dönem olduğu gibi bugün de gündemde olan ve bundan sonraki süreçlerde de insanı meşgul edecek bir konudur. Bundan dolayı bilim insanları sadece çağdaş sağlık yöntemleriyle değil aynı zamanda geleneksel sağlık metotlarıyla da ilgilenmektedir.

Dünya tıp tarihine bakıldığında tedavilerin kaynağının, akıl ve mantık yoluyla hazırlanan ilaçlar ile inanış temelli yapılan uygulamalara dayandığı görülmektedir. Modern tıbbın kadar süregelen ve modern tıbbın yanında da varlığını bazen açıktan bazen de gizliden sürdürmeye devam eden inanış temelli tedavilere halk hekimliği ve bu yolla yapılan ilaçlara da halk ilaçları denilmiştir.

Tıbbın gelişmediği çağlarda, insanların kendi özel çabalarıyla hastalıkları tedavi etme yöntemi, halk hekimliği olarak kabul edilir. Halk hekimliği, hastalıkları sağaltmaya yönelik her kesimden kişilerin başvurduğu geleneksel uygulamalar bütünüdür. Halk hekimi ise bu geleneksel uygulamaları gerçekleştiren kişidir.

Halk hekimliğinin temel özellikleri şu şekildedir:

***Geleneksel bilgiye dayanır:** Bilgiler çoğunlukla aile, çevre ve topluluk aracılığıyla sözlü olarak aktarılır.

***Yerel özellik taşır:** Kullanılan bitkiler, tedavi yöntemleri ve inanışlar bölgeden bölgeye değişebilir.

***Bitkisel ve doğal ürünler yaygındır:** Bitki çayları, yağlar, ballar, çeşitli yiyecekler ve hayvansal ürünler kullanılabilir.

***İnançlarla iç içe olabilir:** Dua, nazar, muska veya çeşitli ritüeller bazı toplumlarda tedavi uygulamalarının bir parçasıdır.

***Sadece fiziksel hastalıklarla sınırlı değildir:** Ruhsal sıkıntılar, korku, nazar, uykusuzluk gibi durumlara yönelik geleneksel uygulamalar da halk hekimliği kapsamında incelenir.

Halk hekimliği yılların deneyimi ve bilgi birikimi ile meydana gelmektedir. Günümüzde geleneksel yollarla tedavi uygulamaları azalmış olsa da varlığını sürdürmektedir. Bu yöntemlerin birçoğunun faydalı olduğu bilimsel olarak da kabul görmektedir, hatta bilimsel tıp alanındaki çalışmalarda halk hekimliğinin verilerinden yararlanılmaktadır.

Halk hekimliği yalnızca hastalıkların tedavisine yönelik pratiklerden oluşmaz. Aynı zamanda toplumların hastalık kavramını nasıl algıladıklarını, hastalığa hangi anlamları yüklediklerini ve sağlık sorunları karşısında hangi davranışları geliştirdiklerini de ortaya koyar.

Toplumda halk hekimliği hakkındaki bilgilere direkt ulaşılmamaktadır. Bu türe ait bilgiler farklı türler içinde yaşamını sürdürerek günümüze kadar gelmiştir. Bu bilgilere en çok halk anlatılarında rastlanmaktadır. Bu sebepten halk hekimliğiyle en fazla halk bilimciler uğraşmıştır.

Çok eski dönemlerden beri halk hekimliğinin devam ettiği coğrafyalardan biri Türkiye coğrafyasıdır. Geleneksel Türk halk he-

kimliği binlerce yıllık bir geçmişe sahiptir. Yeryüzünün en kadim milletlerinden olan Türklerin oldukça geniş bir coğrafi alanda hüküm sürmeleri, birçok kültürle etkileşim halinde olmaları ve hayat tarzlarındaki değişimler Türk halk tıbbının zengin ve dinamik bir yapıya sahip olmasını sağlamıştır. İslâmiyet öncesinde Türkler, hastalıkların ak ve kara iyelerle, ruhlarla aralarının bozulmasından, onları gücendirdiklerinden veya kızdırdıklarından ileri geldiğine inanırlardı. Böylesi bir inanç ortamında göz ile görülebilen, maddî sebeplerle meydana gelen hastalıklar, genel olarak yöredeki bitki, maden ve hayvanlardan elde edilen ürünlerden veya bunların terkihiyle meydana getirilen ilaçlarla tedavi edilmekteydi. Diğer yandan gözle görülemeyen ve sebebi ruhlara, iyelere bağlanan rahatsızlıklarda ise, kamlar tedaviyi üstlenir; uyguladıkları çeşitli sihir ve büyülerle rahatsızlığı giderirlerdi.

İslamiyet'ten önce ortaya çıkan bu gelenek İslamiyet'ten sonra da yaşamaya devam etmiştir. İslami dönem Türk halk tıbbına ait bu bilgiler bu döneme ait yazılı ve sözlü eserlerden elde edilmektedir.

Türkiye'de halk hekimliğinin devam etmesinin nedeni insanların geleneksel yaşam tarzını koruması ve geleneksel bilgiyi şifâhen nesilden nesle aktarmasıdır. Bu anlamda halk hekimliğinin tarih boyunca kabul edilen din ve inanışlara bağlı olarak Türklerde yaşatıldığı ileri sürülmüştür. Daha önce yapılan araştırmalarda bu inanışlar içerisinde Şamanizm'in etkili olduğu ve Türklerde halk hekimliğinin kökenlerinin ise kamlara dayandığı ifade edilmiştir. Bu gelenek eski din ve geleneksel ortamda şaman ya da kamlar tarafından uygulanmıştır ki şamanlar eski gelenekte din adamları olarak kabul edilmektedir. Yine kocakanlar, halk hekimleri ve ocaklılar (bir çeşit halk hekimi) da yeni dinde ve gelecekte bu geleneğin yürütücüleridirler.

Çeşitli hastalıkların tedavisinde, bu işte uzman hâle gelmiş kişiler ön plana çıkar. Bunlardan bazıları, ocak, ocaklı gibi adlarla anılan, anasından ya da atasından tedavi yani sağaltma yöntemlerini öğrenmiş kişilerdir. Halk arasında neredeyse her hastalığın ayrı bir ocağı mevcuttur. Kısırlık ocağı, siğil ocağı vb. gibi ocaklar, tedavi amaçlı

gelen kişilere hizmet vermektedir. Göbek düşmesi hastalığına da göbeği kaldırmak için tedaviyi kendiliğinden öğrenmiş ya da el almış kişiler müdahale etmektedirler. Düşen göbeğin tedavisi her yörede değişiklik göstermekle birlikte kullanılan yöntemlerin genellikle birbirine benzediği görülmektedir.

Göbek düşüklüğü, kişinin ani hareketleri, ağır kaldırması, üşütmesi vb. sonucunda göbeğinin yer değiştirmesi olarak bilinir. Hastalığın ishal, mide bulantısı, kusma, halsizlik, karın ağrısı, karında şişkinlik, gaz sıkışması ve göbek veya çevresinde ağrı gibi belirtileri vardır.

"Yüreğim kalktı"

"Göbeğim düştü"

"Afakan bastı"

"İçime bir bunaltı geldi..."

Halk arasında sık kullanılan bu ifadeler aslında kişinin yaşadığı gerçek bedensel belirtileri tarif etmeye çalışır. Yürek kalkması olarak tarif edilen durum; çarpıntı, göğüste huzursuzluk veya kalp atımlarını daha belirgin hissetme şeklinde yaşanabilir.

İnanişâ göre göbek, yer değiştirebilen bir organdır. İnsanların yaptığı çeşitli hareketlerden dolayı göbek yerinden oynayabilir, bulunduğu kısmı terk edip vücudun başka yerlerinde atmaya başlayabilir. Göbeğin yerinden oynadığı veya vücudun başka yerlerinde atmaya başladığı bu durumlarda insanların duyduğu rahatsızlığa halk arasında göbek düşmesi adı verilir. (1)

Göbek, insan bedeninin merkezinde bulunması nedeniyle yalnızca anatomik değil, aynı zamanda sembolik bir anlam da taşımaktadır. Bu durum, göbek çevresindeki rahatsızlıkların halk kültüründe özel bir hastalık kategorisi olarak değerlendirilmesinde etkili olmuş olabilir.

Göbek düşmesinin en yaygın sebebi ağır bir eşya kaldırdıktan sonra oluşur. Ayrıca ani hareket, ısı değişimi, rüzgâr sonucunda da göbek düşmesi meydana gelebilir. Göbek düşmesi, göbeğin olduğu yerden kayarak vücudun başka bir bölümüne doğru ilerlemesi ile oluşur. Göbek düşmesinin temel sebebi karın içi basıncının çeşitli eylemler nedeniyle artması, karın zarında zayıf alanların ve deliklerin oluşmasıdır.

Göbek düşmesinde uygulanan tedavinin adına genellikle göbek kaldırmak denirken

çeşitli yörelerde göbek çekirmek, göbek çöktürmek ya da göbek kaydırmak gibi adlar verilmektedir. Göbek düşmesi hastalığının tedavisini el almış, ocaklı kişilerin yanı sıra sadece tedavi yöntemlerini bilen kişilerin uyguladığı da görülmektedir.

Göbek düşmesinin tedavisinde kullanılan yöntemler yöresel farklılıklar göstermekle birlikte bazı uygulamalar çeşitli bölgelerde ortak özellikler göstermektedir. Bu yöntemler şu şekilde sıralanabilir:

Karın Bölgesinin Sarılması

Bazı geleneksel uygulamalarda göbek çevresi veya karın bölgesi bez, kuşak ya da benzeri malzemelerle sarılmaktadır. Sarma uygulaması, göbeğin yeniden yerinde tutulacağı veya karın bölgesinin destekleneceği düşüncesine dayandırılabilir.

Sarma aynı zamanda sıcaklığın korunması ve kişinin rahatsızlık hissettiği bölgenin fiziksel olarak desteklenmesi gibi işlevlere de sahip olabilir. Bu uygulamanın anlamı ve uygulanma biçimi yörelere göre farklılaşmaktadır.

Kupa ve Şişe Uygulamaları

Göbek düşmesiyle ilişkilendirilen bir diğer geleneksel yöntem kupa veya şişe ile vakum oluşturulmasıdır. Göbek çevresine yerleştirilen araç aracılığıyla derinin çekilmesi ve bölgedeki rahatsızlığın giderilmesi amaçlanmaktadır.

Bu tür uygulamalar halk hekimliğinde beden içerisindeki "bozukluğun" dışarı çekilmesi veya bedenin belirli bir bölgesindeki dengenin yeniden sağlanması düşüncesiyle ilişkilendirilebilir. Ancak geleneksel bir uygulamanın kültürel anlamı ile tıbbi etkinliği birbirinden ayrı değerlendirilmelidir.

Masaj ve Yağ Kullanımı

Göbek çevresine çeşitli yağların sürülmesi ve ardından masaj yapılması da geleneksel uygulamalar arasında yer almaktadır. Özellikle zeytinyağı gibi günlük yaşamda kolaylıkla ulaşılabilen maddelerin kullanılması mümkündür.

Masaj uygulaması, göbek çevresindeki rahatsızlığın giderilmesi ve bölgenin rahatlatılması düşüncesine dayanmaktadır. Burada kullanılan maddeler yalnızca tıbbi özellikleri nedeniyle değil, kolay ulaşılabilir olmaları ve geleneksel kullanım alışkanlıkları nedeniyle de tercih edilebilmektedir.

Bitkisel Maddelerin Kullanılması

Halk hekimliğinde birçok rahatsızlığın tedavisinde olduğu gibi göbek düşmesiyle ilişkilendirilen uygulamalarda da çeşitli bitkisel maddeler kullanılabilmektedir. Bitkiler bazen doğrudan tüketilmekte, bazen ezilerek veya lapa hâline getirilerek göbek çevresine uygulanmaktadır.

Göbeğin elle çekilmesi veya bastırılması, karın bölgesinin sarılması, kupa veya şişe uygulamaları, masaj, yağ ve çeşitli bitkisel maddelerin kullanılması gibi uygulamalar, göbek düşmesine yönelik geleneksel tedavi repertuarının farklı örneklerini oluşturmaktadır. Bu uygulamalar yalnızca tedavi arayışını değil, aynı zamanda kuşaktan kuşağa aktarılan kültürel bilgiyi ve toplumsal dayanışmayı da yansıtmaktadır.

Halk hekimliği uygulamalarının toplum içerisindeki işlevi yalnızca hastalığı ortadan kaldırmak değildir. Bu uygulamalar aynı zamanda toplumsal dayanışmayı, bilgi aktarımını ve kültürel sürekliliği sağlamaktadır. Özellikle aile büyükleri veya yörede bu uygulamaları bilen kişiler aracılığıyla aktarılan bilgiler, kuşaklar arasında bir kültürel aktarım mekanizması oluşturmaktadır.

Göbek düşmesi uygulamalarında da tedaviyi gerçekleştiren kişinin bilgi ve deneyimi önem taşımaktadır. Bu nedenle uygulama, hasta ile uygulayıcı arasında yalnızca fiziksel değil, aynı zamanda sosyal ve kültürel bir ilişki meydana getirmektedir.

Bunun yanında halk hekimliği uygulamaları kişinin yaşadığı rahatsızlığı anlamlandırmasına yardımcı olabilir. Kişi, yaşadığı belirtileri toplum tarafından bilinen bir kavram çerçevesinde tanımlayarak kendisi için anlaşılır bir açıklama oluşturabilmektedir.

Sonuç olarak göbek düşmesi kavramı, modern tıbbi tanı kategorilerinden ziyade halkın hastalıkları anlamlandırma biçimleri içerisinde değerlendirilmelidir. Konunun bilimsel olarak incelenmesinde folklorik anlatılar, saha araştırmaları, sözlü tarih çalışmaları ve etnografik veriler birlikte ele alınmalıdır. Böylece göbek düşmesi uygulamaları yalnızca "geleneksel tedavi" olarak değil, Türk toplumunun beden, hastalık ve sağlık anlayışını yansıtan kültürel bir olgu olarak değerlendirilebilir.

Kaynakça:

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1902049> (e.t. 27.09.2026)

ŞİİRLE DÜŞÜNMEK

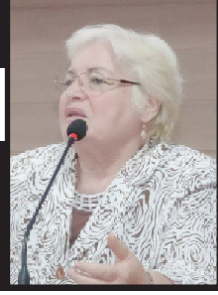
Şiir, duygu, düşünce ve hayallerin mısralara aktarıldığı bir edebiyat türüdür. Süslü ve mecazlı kelimeler kullanılarak yazılır. Duygu ve düşünceleri birleştirir, kişinin kendi iç dünyasını ifade etmesini sağlar. Bu yönüyle iç dünyanın bir yansımasıdır. Aynı zamanda dış dünyanın da aynasıdır. Şiir, tıpkı hayat gibidir; gündüz ve gecelerde yaşar. Kitaplarda olduğu kadar yıldızlarda, ayda ve ağaçlarda yaşar. Dünyaya bakışta, gözlemlerde, kalplerde, zihinlerde, düşüncelerde, kaygılarda, heyecan, merak, anı ve hatıralarda yaşar. Şiir güneşe top atmak, gökkuşağının altında balık tutmak, uğur böceği yakalayıp dans ettirmek, yazın kollarında bisiklet sürmek, küçük bir bardak suda tüm okyanusu içmek ve gökyüzünü koparıp yükseklere uçurmak demektir. Kısaca kalbin ve zihnin bir aynası demektir.

Şiirde üç ana öge bulunmaktadır. Bunlar ahenk, imge ve nazım birimidir. Ahenk; kafiye (uyak), redif, ölçü (vezin) ve ses tekrarlarıyla oluşturulmaktadır. İmge, dış dünyadaki nesne olay ya da kavramların zihinde yeniden tasarlanması, hayal gücüyle yeni bir görünüme kavuşturulmasıyla oluşan zihinsel tasarımdır. Şiirde ise kelimelere yeni ve sanatsal anlamlar yükleyen hayallerdir. Nazım birimi olarak mısra (dize), beyit, dördlük veya bent gibi yapıları içermektedir. Duygu ve düşünceler ahenkli, ölçülü veya serbest sözcüklerle dizeler halinde sıralanmaktadır. Şiirde kullanılan kelimeler gerçek anlamın dışında, süslü ve mecazlı kelimeler olabilmekte, bunlarla yeni anlamlar üretilmekte ve bilinen düz anlamların dışına çıkılmaktadır.

Özellikleri: Şiirin temel amacı, dilin üretici gücünü ortaya koymak, duyarlılık oluşturmak, duyguları ifade etmek ve dünyaya farklı bir bakış sunmaktır. Bu nedenle şiirde klasik mantığın dışına çıkılmakta, bilimsel ve matematiksel açıklamaların ötesine geçilmektedir. Bu süreçte alışkanlık haline gelen dilin katı kuralları çiğnenmekte ve sanatlı bir dil kullanılmaktadır. Şiir içeriğinde ise hayatın gizemlerine, açıklanması zor olan duygu ve hayallere biçim verilmekte, özgürleştirici düşünceler öne çıkmaktadır. Böylece soyuttan somuta doğru gidilmektedir.

Şiirin en önemli özelliği duygu ve düşünceleri birleştirmesidir. Bilindiği gibi şairler duygularıyla düşünürler. Bu nedenle şiirlerde kalp

PROF. DR. FİRDEVS GÜNEŞ

ve zihin birleşmekte, duygu ve düşünceler harmanlanmaktadır. Soyut fikirler aydınlatılmakta ve görünür kılınmaktadır. Bir başka ifadeyle soyut ve muğlak fikirler, şiirin güzellik filtresinden geçirilerek daha net ve anlaşılır hale getirilmektedir. Şiirin bir başka özelliği ise dünyayı keşfetme aracı olmasıdır. Şiir, günlük yaşamın ve çevremizi saran nesnelerin gizli detaylarını ortaya koymaktadır. Şair, gerçekliği farklı görmektedir. Özgürlüğü ifade etmektedir. Bu nedenle şiir, çağlar boyu adaletsizlikleri kınamak ve özgürlüğü savunmak için kullanılmıştır.

Türk edebiyatında şiirler, işledikleri konulara göre 6 gruba ayrılmaktadır. Bunlar lirik, epik, didaktik pastoral, satirik ve dramatik şiirlerdir. Lirik Şiir; aşk, ayrılık, özlem, ölüm, hüzn gibi kişisel duygularla coşkulu hisleri içermektedir. Okuyucunun duygularına ve iç dünyasına seslenmektedir. Epik Şiir; yiğitlik, kahramanlık, savaş, destansı olaylar ve vatan sevgisini ele almaktadır. Heyecan verici, coşkun ve gürlü bir üslubu vardır. Didaktik Şiir; ahlaki bir ders vermek, öğüt iletmek, bir fikri aşımak veya bilgi öğretmek amacını taşımaktadır. Duygulardan ziyade akıl ve mantık ön plandadır. Pastoral Şiir; doğa güzellikleri, kır hayatı, çoban ve yayla yaşamına duyulan özlemi anlatmaktadır. Satirik Şiir; toplumun aksayan yönleri, haksızlıklar, yöneticilerin hataları, kişilerin zayıf ve gülünç yanlarını işlemektedir. İğneleyici, eleştirel ve alaycı bir üslup kullanılır. Dramatik Şiir ise tiyatrodaki sahnelenmek üzere yazılan, acıklı veya heyecanlı olayları kapsamaktadır. Böylece şiir yaşamın her alanına yönelmektedir.

Yararları: Şiir okuma ve dinlemenin bireyler üzerinde çeşitli yararları vardır. Bunlar zihinsel sağlık, dil becerilerini geliştirme ve düşüncüyü zenginleştirme olarak sıralanmaktadır.

Zihinsel sağlığı iyileştirir: Şiir okumak veya dinlemek beyni uyarmakta, duyguları ifade etmeye, psikolojik olarak rahatlamaya yardımcı olmaktadır. Bu durum aktif bir meditatif görevi görmektedir, stresi azaltmakta ve

kaygıyı yatıştırılmaktadır. Özellikle karmaşık duygulara (yas, hüznün, sevinç, öfke vb.) kelimelerle karşılık bulmak ve duygulara somut biçim vermek, bireyi rahatlatmaktadır. Bu nedenle şiir, ruhsal hastalıklarda, ruh terapisinde, bazen de bibliyoterapide tedavi amaçlı kullanılmaktadır. Diğer taraftan şiir okuma, yaşlı veya hasta bireylerde hafıza ve odaklanmayı güçlendirmektedir. Okunan veya dinlenen şiirler dikkati artırmaktadır. Şiir dinlemek kişinin beyninin tüm bölgelerini harekete geçirmekte ve daha iyi çalışmasını sağlamaktadır. Bu durum dikkati toplama ve odaklanmayı kolaylaştırmaktadır.

Dil becerilerini geliştirir. Şiirde ses uyumu, hece sayısı, kullanılan kelimeler, dizeler, kıtalar çok önemli olmaktadır. Bunlar kişilerde ritim, müzik, sözlü yaratıcılık gibi duyguları geliştirmektedir. Şiir, çocuklarda ses bilincini geliştirmek için en uygun metinlerdir. Örneğin tekerleme ve kafiyeler çocukların çeşitli seslerle heceleri ayırt etmesine, birleştirmesine, benzer ve farklı sesleri bulmasına katkı sağlamaktadır (Güneş,2013). Çocuklara şiir okumak, ses, hece ve kelimeleri iyi öğrenmelerine, giderek konuşma becerilerini geliştirmelerine yardım etmektedir. Şiirle öğrendiklerini ömür boyu kullanmaktadırlar. Şiir anlama becerilerini de geliştirmektedir. Şiir okunurken dinleyici, seslere, ses ayrıntılarına, hece ve kelimelere dikkat etmekte ve tanıma-ya çalışmaktadır. Şiirdeki heyecanı hissetme, ipuçlarını yakalamaya çalışma anlama becerilerini geliştirmeye katkı sağlamaktadır.

Düşünceyi zenginleştirir: Düşünmek bir konu üzerinde akıl yürütmek, zihin yormak, muhakeme etmek, aklından geçirmek ve hayal etmektir. Şiirle düşünmek ise dünyayı rasyonel mantığın dışına çıkarak, imge ve kelimelerin gücüyle anlamaya çalışmak demektir. Şiir, nitelikli bir düşünme için etkili bir araçtır. Buluşçu, yenilikçi, sorunlara yeni ve farklı çözümler üreten, özgün düşünceleri ortaya çıkaran bir düşünmedir. Esnek, akıcı, özgün, alışılmadık dışında düşünmedir. Şiir, hayal gücünü, eleştirel düşünmeyi ve hassasiyeti uyarak düşünme süreçlerini geliştirmektedir. Aynı zamanda insan zihnini, dünyayı algılamının yeni yollarını keşfetmeye itmektedir. Şiirin düşünceyi zenginleşmesi ve yapılandırması üç yönden ele alınmaktadır. Bunlar zihni uyarılması, dili yapılandırması ve dünyaya bakışı değiştirmesidir.

1. Zihni uyarma: Şiir, zihni uyarır ve bireyi eleştirel düşünmeye teşvik eder. Bilindiği gibi

şiir, günlük kullanılan dil yerine sanatsal dili tercih eder. Şiirde gerçek anlamının dışında, süslü ve mecazlı kelimelerle metaforları kullanılır. Okuyucu ya da dinleyici şiirde kullanılan bu metaforları çözmek ve içerikte sunulan anlamı sorgulamak zorunda kalır. Bu durum analitik ve yorumlayıcı düşünceyi harekete geçirir. Ayrıca şair, kelimeler arasında yeni bağlar oluşturur. Farklı görünen kelime veya kavramları ilişkilendirerek, yaratıcılığın temelini oluşturan özgün benzetmeler yapar. Dinleyiciyi farklı düşünme ve anlamlara yönelterek eleştirel düşünmeye zorlar. Böylece şiirle düşünmeyi geliştirir.

2. Dili yapılandırma: Şiirde, kelimeler özenle seçilir, çoğu zaman kelimenin mecaz ve yan anlamları tercih edilir. Kelimenin farklı kullanım biçimleri sergilenir. Bu uygulama bireylerin zihinsel sözlüğünü zenginleştirir ve dil paletini genişletir. Böylece şiir hem dili genişletir hem de düşünceyi zenginleştirir. Ayrıca okuyucu ya da dinleyicinin yeni kelimeler öğrenmesine ve kelime zenginliğine duyarlı olmasını sağlar. Araştırmalara göre düzenli şiir okuma veya dinleme bireyin zihinsel sözlüğünü geliştirmeye yardım etmektedir. Diğer taraftan beğenilen bir şiiri okumak, başka bir insanın dünyaya bakış açısını benimsemek demektir. Bu durum empatik ve evrensel bir düşünce geliştirmeye katkı sağlamaktadır.

3. Dünyaya bakışı değiştirme: Şiir farklı bakış açıları oluşturarak gerçekliğe daha samimi bir erişim sağlar ve günlük yaşama bakış açısını değiştirir. Bir başka ifadeyle şiir hayatı değiştirir. Kelimelerin büyüğü bir gücü vardır. Şiir okumak bireyde olumlu tepkileri artırır. Sesler, renkler, ritim ve imgeler zihinsel huzursuzluğu yatıştırır. Şiir duyguları ve hayal gücünü özgürleştirerek bireyi canlandırır ve harekete geçirir. Dünyayı şiirsel bir şekilde yaşamayı sağlar. Hayatın her alanında heyecan, coşku ve güzelik duygusunu yeniden keşfetmeye iter. Bu da dünyaya bakış açısını değiştirir. Bireye heyecan ve canlılık katar.

İşlevleri: Edebiyat tarihi boyunca şiire atfedilen bazı roller ve işlevler vardır. Bunlar estetik, iletişim, öğretici ve özgürleştirici işlevlerdir.

Estetik işlevi: Şiirin estetik işlevinin başında lirizm gelmektedir. Şair, kişisel ve samimi duygularını, ruh hallerini (aşk, hüznün, sevinç, yas acısı vb.) kelimelere dökmektedir. Böylece şiir aşk, ayrılık, özlem, ölüm, hüznün gibi kişisel duygular ve coşkulu hisleri barındırmaktadır. Bunlarla okuyucu ya da dinleyicinin duygularına ve iç dünyasına seslenilmektedir. Şiir aynı

zamanda güzelliği aramaktadır. Güzel kelimeler, ifadeler vb. Böylece şiirde biçim, ritim, ton ve kafiyelerle bir sanat eseri üretilmekte ve paylaşılmaktadır. Bunlar kişide estetik anlayışının gelişmesine katkı sağlamaktadır.

İletişim işlevi: Şiir önemli bir iletişim aracıdır. Şairin duygu ve düşüncelerini, günlük olayları, okuyucu ve dinleyiciye aktarmaktadır. Bu süreçte farklı iletişim biçimlerinden yararlanır. Şiirler kısa metinler oldukları için, seslere, hassasiyete, yazıma, kelimelerle ve dille oynamanın yollarına (ses uyumu, aliterasyon vb.) odaklanır. Dille oynamak, kelimeleri günlük ve işlevsel kullanımlarından kurtararak dinleyici ya da okuyucunun olaylara bakış açısını yenilemek demektir. Ayrıca şiir, mağdurların sesini taşıma, yaşanan adaletsizliklere karşı mücadele etme ve tarihin acıklı olaylarını hatırlatma gibi işlevleri de yerine getirmektedir.

Öğretici işlevi: Şiir okuyucu ya da dinleyiciye çeşitli bilgileri öğretmeyi, yaşam felsefesi kazandırma veya ahlaki dersler vermeyi amaçlar. Örneğin La Fontaine' in Masallarında ahlaki dersler, çeşitli bilgiler ve yaşam felsefesi aktarılmaktadır. Şiir çocukları girişimcilğe ve eğitime güdülemekte, öğrencilerin daha bilinçli ve aktif olmasını, sorumluluk üstlenmesine yardım etmektedir. Aynı zamanda öğretmenin öğrencileri motive ettiği önemli bir faaliyet olmaktadır. Şiir okuma, öğrencinin sesine ve duygularına hâkim olmayı öğrenmesini sağlamaktadır. Kısaca şiir, beden dili, gülümseme, el kol hareketleri ve çeşitli seslerle öğrencilerde yaratıcılık becerilerini geliştirmektedir.

Özgürleştirici işlevi: Şiir, insanları hayal kurmaya yönlendirerek günlük yaşamın sıkıntılarından uzaklaşmayı sağlar. Okuyucunun günlük gerçeklikten kaçıp hayali ya da ideal evrenleri keşfetmesine izin verir. Hayallere dalmak, günlük hayatın kısıtlamalarından hoş bir kaçış sunar. Bazı şiirler şairi, sosyal veya siyasi adaletsizlikleri kınayan, insani davaları ya da özgürlüğü savunan bir sözcüye dönüştürür.

Eğitimde Şiir

Eğitim çalışmalarında çocukların zihinlerine olduğu kadar kalplerine de önem verilmelidir. Şiirle düşünmek için çocuklara şiirin önemi ve işlevleri öğretilmelidir. Sadece Türkçe ve edebiyat dersleriyle sınırlı kalınmamalı, diğer derslerde de şiire yer verilmelidir. Öğrenciler, içimizde her türlü duyguyu yaşadığımızı, bunun normal olduğunu ve bunları yazabileceğimizi bilmelidirler. Sınıfta şiir yazma çalışmaları yapılmalı ve şiir yarışmaları düzenlen-

melidir. Bazı çocuklar için şiir, yazı yazmaya ve okuyazarlığa açılan bir kapı olacaktır. Şiir, kısa bir edebi tür olduğundan öğrenciler şiirde karmaşık fikirleri ifade etme yeteneklerini fark edeceklerdir. Bu durum öğrenme için verimli bir zemin oluşturacaktır. Şiiri sınıfta öğrencilere iyi öğretmek ve sevdirmek için öğretmenlere yönelik için bazı ipuçları şöyledir;

*Öğrencilerle haftada bir şiir incelenmeli ve üzerinde 15- 30 dakika tartışmalıdır.

*Şiir, sesli okuma etkinliğinde örnek olarak kullanılmalıdır.

*Paylaşarak okuma etkinliğinde öğrencilerin okunan şiirlerde aynı duyguları hissedip hissetmedikleri izlenmelidir.

*Her gün kısa bir şiir okunmalıdır.

*Farklı konularda, farklı türlerde şiirler seçilmelidir.

*Törenlerde şiire yer verilmelidir.

*Tematik şiir yarışmaları düzenlenmelidir.

*Öğrencilerin sıralarında "şiir kutusu" bulundurulmalıdır.

*İşlenen ders konularıyla ilgili şiirler okunmalıdır.

*Şiirler ve şairler hakkında konuşmalar yapılmalıdır.

Şiir öğretirken daha farklı teknikler de uygulanabilir. Öğretmen beğendiği bir şiiri sınıfta okuyarak neden beğendiğini ve neler hissettiğini anlatır. Bu çalışmayı öğrencilerle de yapabilir. Öğrencilere şiirin neler hissettiklerini sorabilir. Farklı konularda ve farklı üslupta yazılmış dört şiir seçilebilir. Öğrenciler sevdikleri şiiri seçer ve küçük gruplar oluşturarak şiiri tartışır. Bu şiirler onlara ne hissettiriyor ne ifade ediyor? Öğretmen de bir gruba katılabilir. Kalple bağlantı kurmadan şiir okuma veya yazmanın bir anlamı yoktur. Şiiri tartışırken öğrencilere şu soru sorulmalıdır. "Bu şiir bize korku, üzüntü, sevinç, güzellik gibi nasıl bir duygu yaşattı?" Bu tür etkinlikler öğrencilerin şiirle düşünme becerilerine katkı sağlayacaktır.

Sonuç olarak, düşünme zihnimizin doğal bir becerisidir. Şiir ise nitelikli ve zengin düşünme için etkili bir araçtır. Şiirle düşünme, yenilikçi, sorunlara yeni ve farklı çözümler üreten, özgün düşünceleri ortaya çıkaran bir düşünmedir. Esnek, akıcı, özgün, alışılmışın dışında düşünmedir. Bu özelliklerden yararlanılmalı, evde ve okulda şiirle düşünme etkinliklerine yer verilmelidir. Bu konuya aile ve öğretmenler özen göstermelidir. Dileğimiz okul öncesinden üniversiteye kadar her düzeyde düşünme becerileri gelişmiş bireylerin yetiştirilmesidir.

VEFA

İnsanlar gelir geçer. Bunlardan bir eser bırakanlar hatırlanır, yad edilir. Eğer iyi bir eser bırakmazsa hatırlanmazlar, unutulur gider.

İnsanlar unutulmamak için mimaride, edebiyatta, resimde, müzikte, heykelticilikte vs. alanlarda eserler vererek kendilerini ölümsüz kılar, toplumlar da kendi kültürlerini, geleneklerini ve felsefelerini oluşturur.

Türk toplumu olarak bizler de kendi geleneklerimizi, ahlaki değerlerimizi ve kültürümüzü oluşturduk. Bu ahlaki değerler doğru sözlü olmak, merhamet, adalet, kanun karşısında eşitlik, zina yapmamak, rüşvet almamak, adam öldürmemek, devlete vergi vermek vs. Bu değerler toplumda ve devletimizde olduğu sürece Türk toplumu tarihin en güçlü devletlerini ve imparatorluklarını kurmuştur. Değerlerimiz aşındığı ya da içi boşaltıldığı zaman toplumu birbirine bağlayan bağlar gevşemiş, güvenme, yardımlaşma, dayanışma gibi kavramlar anlamını yitirmiştir.

Ben bu yazımda vefa duygusu üzerinde duracağım. Nedir vefa?

Vefa; sözünde durma, sevgi ve dostlukta bağlılığı sürdürme, yapılan iyiliği unutmama ve sadakat anlamına gelen Arapça kökenli bir kelimedir. Türk Dil Kurumunun Türkçe Sözlüğüne göre vefa; Sevgi ve dostlukta sebat etme, bağlılık, sözünde durmak, verdiği sözü yerine getirmek, görülen iyiliğe karşı minnettarlık duymak ve dostunu yarı yolda bırakmamak anlamına gelir.

Tasavvufta ve dini anlamda ise kişinin Tanrı'ya karşı verdiği sözü unutmamak ve yerine getirmek. Allah'ı sürekli zikretmek ve onu anmak, hatırlamak.

Dünyada hatırlanmak, anılmak kadar güzel bir şey var mı acaba?

Bence yok gibi. Çocuklarımız olur. Anne babalarımız olur. Onları çok severiz, elimizde olsa canımızdan can katarız ömürlerine. Ama bir vakit gelir ki kendi derdimize düşer en sevdiğimiz bile unutabiliyoruz. Büyüklüklerimiz hep "Bugün kızım beni aramadı, unuttu", "Oğlum evlendi artık aramaz oldu.", "Çocuklar niye aramadı acaba?" diye hep bir beklenti içindeler.

Haksızlar mı?

Baştan sona kadar haklılar. Bizler iki elimiz kanda olsa dahi onları arayıp sormamız gerekir. Birkaç kelime hâl hatır sormak uzun

ANUŞ
GÖKCE

sürmese gerek. Şimdi elimizde cep telefonları istediğimiz zaman ulaşabiliriz, sevdiğimiz mutlu edebiliriz.

Ben vefa kelimesine bir de önemsemek, değer vermek anlamlarını katıyorum. Annelerimiz babalarımız, çocuklarımız ve dostlarımız ne kadar değerliyse toplumu için çalışan, eserler veren devlet, ilim ve sanat adamlarını da unutmamamız gerekir. Türk büyüklerini, önemli günlerimizi, ilim ve sanat adamlarımızı adlarına toplantılar düzenleyerek onları onurlandırmalıyız.

Konya'da faaliyet gösteren Ahde Vefa diye bir dernek var. Bu dernek hem Türk kültürüne, milletine tarihine ve edebiyatına değer veren örnek kişileri tanıtıyor ve adlarına toplantılar düzenliyor. Üyelerinden ve iş adamlarının bağışlarıyla öğrenciler burs veriyor, dar gelirli ailelere yardımcı oluyor, eşyaları eksik olan vatandaşlarımıza aracı olarak ihtiyaçlarının karşılanmasında yardımcı oluyor.

Türk Ocakları Konya Şubesi de bu seneye kadar konferanslar düzenleyerek hem gençleri bilgilendiriyor hem de konuşmacıları plaket ve hediyeler vererek onurlandırıyor. Bu sene Başkanımız Vedat Erden Bey'in babasıyla ilgilenmesinden dolayı Ocağa zaman ayırabildiği yok. Bu işleri Gençlik Kolları yürütmeye çalışıyor. Yine Ocak öğrencilere burs vermeye devam ediyor.

Türkiye Yazarlar Birliği Konya Şubesi de konferanslar tertip ediyor, yurt içi ve yurt dışından şairler davet ediyor, Türk kardeşlerimizin birbirlerini tanınmasına, kucaklaşmalarına yardımcı oluyor. Okuma gurupları, bilgi atölyeleri kurarak insanları birbirine yaklaştırıyor. Bu derneklerin sayılarının artırılması gerekiyor. Bizler de kendi çapımızda bazı tarihçi, edebiyatçı ve devlet adamlarımızı, değerli hocalarımızı sayfalarımıza taşıyarak onları yad etmeye, gençlere tanıtmaya gayret ediyoruz. Hocalarımızdan Saim Sakaoğlu, Mustafa Kafalı, Nejat Göyünç, Mikail Bayram, Ahmet Sevgi, Mevlüt Mülayım; edebiyatçılarımızdan Yahya Kemal, Nihat Sami Banarlı, Namık Ke-

mal, İzzet Molla, Kaşgarlı Mahmut, Yusuf Has Hacı, Ali Şir Nevai, Genceli Nizami, Yunus Emre, Hz. Mevlana, Dede Korkut, günümüz düşünür ve yazarlarından Ziya Gökalp, Hüseyin Zade Ali, Hüseyin Nihal Atsız, Cemal Kutay, Mustafa Necati Sepetçioğlu, Orhan Seyfi Orhon, Hüseyin Namık Orkun, Mehmet Akif, Hüzeyme Yeşim Koçak, Hasan Ukdem,

Saliha Değirmenci Yavaş, Melahat Ürkmez, Sahura Yağmur Arıcan, Yakup Çak vs. edebiyatçılarımızı eserleriyle beraber gençlerimize tanıttık.

Hatırlanmak güzel hatırlatmak da. Yeter ki kadir kıymet bilelim, bazı insanlar hayattayken onları taltif edelim.

Selam ve dua ile

GÜLİSTAN'IN GÖLGESİNDE

AHMET SEVGİ

بئس المطاعم حين الذل تكسبها
القدر منتصب و القدر مخفوض

*Ne kötü imiş zilletle kazanılan taam;
tencere kaynıyor, şerefın devrilmiş.
(Şeyh Sâdî)*

PARA VE ŞEREF

*Haram yollardan kazanılan parayla cüzdan çabuk kabarrır,
Lakin çok geçmeden şerefın altüst olur, yüzün kızarır.
(Ahmet Sevgi)*

MESNEVİ'NİN GÖLGESİNDE

AHMET SEVGİ

شاه آن با شد که از خود شه بود
نی بمخزنها و لشکر شه شود

*Padişah ona derler ki kendiliğinden
padişah olsun; hazinelerle, askerlerle değil.
(Hz. Mevlânâ)*

PADIŞAH OLMAK

*Malla mülkle, taçla tahtla, soyla soplâ padişah olunmaz,
Padişah gönüllerde doğar büyür, adı sanı bilinmez.
(Ahmet Sevgi)*